

مروری بر گردهمائیها

شهره غیاثوند

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۱. سمپوزیوم (فرانسوی: Sampozium / انگلیسی: Symposium)

۱-۱. سمپوزیوم در لغت

«سمپوزیوم از کلمه یونانی Symposion گرفته شده و از طریق زبان انگلیسی وارد زبانهای مختلف جهان گردیده است در اصل به معنی ضیافتی است که در آن پس از صرف طعام به باده‌گساری پردازند و در قسمت دوم جشن و مجلس بزم، به تماشای رقص و شنیدن موسیقی یا مناظرات ادبی و سرگرمیهای دیگر مشغول شوند. همچنین در قدیم به انجمنی گفته می‌شده است که مردم بدون توجه به سن و سالشان در

نظر به اینکه امروزه در همه جا گردهمایی‌های متعددی به نامهای گوناگون برگزار می‌شود و اصطلاحات مختلفی برای نامگذاری این تجمعات مرسوم شده است، نگارنده در صدد بر آمد که با مراجعه به فرهنگها، و سایر منابع، معیار تعاریف مشخصی از آنها بدست دهد.

نبود منابع مفید و کافی در این زمینه از مشکلات این بررسی بود. ناگزیر به همان منابع معدود مراجعه شد و همه آنچه درباره انواع گردهمایی‌ها نوشته شده بود، مطالعه و بررسی گردید و بر اساس یافته‌ها، معانی لغوی و اصطلاحی و ویژگیهای هر یک، و در مواردی، تفاوت‌های بعضی از این اصطلاحات ارائه شد.

آنجا جمع شوند و وقت خود را با نوعی سرگرمی بگذرانند. از این نظر سمپوزیوم را باید جایی نظیر باشگاههای فعلی دانست.^۱

۲-۱. سمپوزیوم در اصطلاح

به تجمعی گفته می‌شود که در آن تعداد محدودی از متخصصان فن و دانشمندان به منظور بررسی یک موضوع خاص علمی و «مبادله آزادانه اندیشه‌ها و بینشها درباره موضوع یا زمینه‌ای معین»^۲ به بحث و گفتگو می‌پردازند.^۳ مهدی ماحوزی برای اصطلاح سمپوزیوم، معادل فارسی «سخن‌جویی» را برگزیده است.

۳-۱. ویژگیهای سمپوزیوم

۱. در سمپوزیوم «موضوع خاصی مطرح می‌گردد»^۵ و جلسات سمپوزیوم بیشتر برای بررسی و تحقیق در یک امر علمی و اجتماعی تشکیل می‌شود.^۶
۲. سخنرانان از قبل مشخص می‌شوند و همه سخنرانان درباره یک موضوع خاص از جنبه‌های گوناگون به ایراد نتایج پژوهشهای خود می‌پردازند.^۷
۳. تعداد افراد سخنران محدود است ولی تعداد شرکت‌کننده معمولاً بیشتر است.^۸
۴. هدف از جلسات سمپوزیوم آگاه کردن متخصصان یک فن از نظرات علمی خود و آشنایی با آخرین تحولات و تغییرات رشته علمی مورد نظر است.^۹

۲. سمینار (فرانسوی: Seminaire / انگلیسی: Seminar)

۱-۲. سمینار در لغت

«از لغت Seminarium لاتین اخذ شده و در اصل به معنی قلمستان و بذرافشاندن است. اما اصطلاحاً [در قدیم] به مدرسه و مؤسسه‌ای گفته شده است که در آن روحانیان جوان را برای فراگرفتن اصول و قوانین مذهب تحت تعلیم و تربیت قرار دهند و آنان را آماده احراز مقام کشیشی کنند»^{۱۱}.

۲-۲. سمینار در اصطلاح

«مجمعی است که در آن دانشجویان و متخصصان تحت نظر یک استاد یا متخصص ارشد گرد هم می‌آیند و مسائل

تخصصی را بررسی می‌کنند»^{۱۱}. در واقع «تجمعی را می‌توان سمینار نامید که در آن روشهای جدید در هر فن مورد مطالعه قرار گیرد و برای افزایش بازده کار از جهات کمی و کیفی بهترین و سهل‌الوصول‌ترین راهها برگزیده شود»^{۱۲}.

۳-۲. ویژگیهای سمینار

۱. صاحب‌نظران درباره موضوعی معین سخنرانی می‌کنند.^{۱۳}
۲. موضوع سخنرانی «از قبل مشخص می‌شود و افرادی پیرامون آن موضوع مطالعه می‌کنند و نتیجه مطالعه را به شنوندگان در سمینار ارائه می‌دهند»^{۱۴}.
۳. «جلسات سمینار بیشتر جنبه کارآموزی دارد؛ منتها در این کارآموزی استاد یا متخصص فن همواره در نقش رهبری نیست، بلکه در عین حال که راهنمایی دانشجویان را به عهده دارد از عقاید و افکار آنان نیز استفاده می‌کند و خود نیز مطالبی فرا می‌گیرد»^{۱۵}.
۴. هدف از برپایی سمینار «صرف نظر از آموختن شیوه‌های کار، تبادل نظر درباره امری است... تا از نظرهای کلیه کسانی که در جلسه شرکت می‌کنند اطلاع حاصل شود و راهی انتخاب گردد که در پیشرفت کار مؤثر باشد»^{۱۶}.

۴-۲. فرق سمینار با سمپوزیوم

«شنوندگان در سمپوزیوم مسئولیتی برای فراگیری موضوع مورد بحث ندارند، در حالیکه در سمینار، این مسئولیت مشخص است و چه بسا شنوندگان مکلف شوند مطالبی را که فرا گرفته‌اند به دیگران عرضه کنند»^{۱۷}.

۳. فدراسیون (فرانسوی: Federation / انگلیسی: Federation)

۱-۳. فدراسیون در لغت

به معنی هم پیمانی، هم عهدی، اتحاد و اتحادیه است.

۲-۳. فدراسیون در اصطلاح

۱. «سازمانی است که از گردهم آمدن چندین سازمان همانند کوچکتر تشکیل شده باشد»^{۱۸}. «فدراسیون مرکب از کشورهایی است که هر یک از آنها دارای ارکان خاص خود و

فوق حاکم برای سرزمین مشخص خود و افراد آن هستند. کشور فدرال - که از مجموعه کشورهای عضو فدراسیون ترکیب یافته است - دارای حقوق و امتیازاتی است که شامل تمام سرزمینهای کشورهای عضو و ساکنین آنها می‌باشد، اما در عین حال آزادی کشورهای عضو را در امور داخلی حفظ می‌کند»^{۱۹} «واحدهای کوچکتری که فدراسیون از اتحاد آنها به وجود می‌آید دارای حقوق خودمختاری یا خودگردانی هستند، ولی امور خارجی خود را به فدراسیون وامی‌گذارند»^{۲۰} «نظام فدراسیون در اواخر قرن هجدهم در ایالات متحده آمریکای شمالی ابداع شد و با موفقیت روبرو گردید و سرمشق بسیاری از کشورهای دیگر قرار گرفت، به نحوی که قسمت اعظم کشورهای تازه به استقلال رسیده قاره آفریقا و بیشتر کشورهای مشترک المنافع از این شکل سیاسی بهره برداری نمودند.»^{۲۱}

۲. «به سازمان ورزشی که یک رشته ورزشی را زیر نظر دارد»^{۲۲} نیز فدراسیون اطلاق می‌کنند؛ مثلاً «فدراسیون کشتی»؛ «فدراسیون فوتبال».

۳-۳. کاربرد فدراسیون در زبان فارسی

«در تداول فارسی امروز فدراسیون به انجمنی گفته می‌شود که برای تنظیم و نظارت بر امور اجتماعی تشکیل

گردد و مورد استعمال آن بیشتر در کارهای ورزشی است».

۴. کنفدراسیون (فرانسوی)

Confédération / انگلیسی: Confederation

۴-۱. کنفدراسیون در لغت

به معنی اتفاق، اتحاد، هم پیمانی و معاهده است.

۴-۲. کنفدراسیون در اصطلاح

«اتحاد چند دولت برای دست یافتن به مقاصد مشترک یا دفاع متقابل است»^{۲۴} کنفدراسیون دارای یک قدرت مرکزی نیست که بر شهروندان همه دولتهای متحد فرمانروا باشد و دولتهای عضو در سیاست خارجی و داخلی خود آزادند. ایالات متحده آمریکا پیش از آنکه به صورت فدراسیون درآید از ۱۷۷۸ تا ۱۷۸۷ کنفدراسیون بود. آلمان از ۱۸۱۵ تا ۱۸۶۶ و هلند از ۱۵۸۰ تا ۱۷۹۰ به صورت کنفدراسیون بودند. سوئیس اگرچه عنوان رسمی آن کنفدراسیون سوئیس است ولی در واقع فدراسیون محسوب می‌شود. کشورهای عضو کنفدراسیون در روابط بین المللی به صورت کشورهای جداگانه باقی می‌مانند، اما جنگ را میان خود ناروا می‌شمرند».

۳-۴. تفاوت فدراسیون و کنفدراسیون

«اگر در اتحادیه‌ای از کشورها قانون اساسی و مرجع قانونگذاری واحد وجود نداشته باشد، آن را کنفدراسیون می‌نامند؛ که اتحادیه‌ای سست بنیادتر از فدراسیون است. فرق اساسی فدراسیون و کنفدراسیون این است که سازمانهای مرکزی فدراسیون بر شهروندان کشور فرمانفرمایی مستقیم دارند. کشور سوئیس رسماً «کنفدراسیون خوانده می‌شود، اما

در واقع فدراسیون است»^{۲۵}

۵. کنفرانس (فرانسوی: Conference/انگلیسی: Conference)

۱-۵. کنفرانس در لغت

«از لفظ لاتینی Conferancia گرفته شده و در اصل به معنی مقایسه است»^{۲۶}

۲-۵. کنفرانس در اصطلاح

«به مجالسی اطلاق می‌شود که در آن عده‌ای گرد هم آیند تا برای حل مسائل گوناگون به گفتگو پردازند؛ خواه این مسائل مربوط به امور علمی باشد، خواه اجتماعی یا اقتصادی... اما فعلاً این کلمه بیشتر در مورد مجالسی به کار می‌رود که عده‌ای سیاستمدار گرد هم آیند و درباره مسائل مختلف بین‌المللی به بحث و مذاکره پردازند»^{۲۷}. یعنی «اجتماع نمایندگان سیاسی تام الاختیار دو یا چند دولت برای یافتن راه حلها و گرفتن نتیجه در یک یا چند امر سیاسی بین‌المللی. راه حلها و نتایجی که گرفته می‌شود باید یک سند سیاسی مدون گردد. مانند کنفرانس جنگ جهانی اول»^{۲۸}.

«در حقیقت امروز کنفرانس جانشین کلمه کنگره گردیده است. ضمناً به جلساتی که برای تنویر افکار مردم دایر می‌شود و در آن شخصی منحصرأ درباره مسئله‌ای علمی یا اجتماعی یا اقتصادی سخنرانی می‌کند، کنفرانس گویند کلمه کنفرانس از این نظر مترادف لفظ سخنوری است»^{۲۹}.

۳-۵. کنفرانس مطبوعاتی

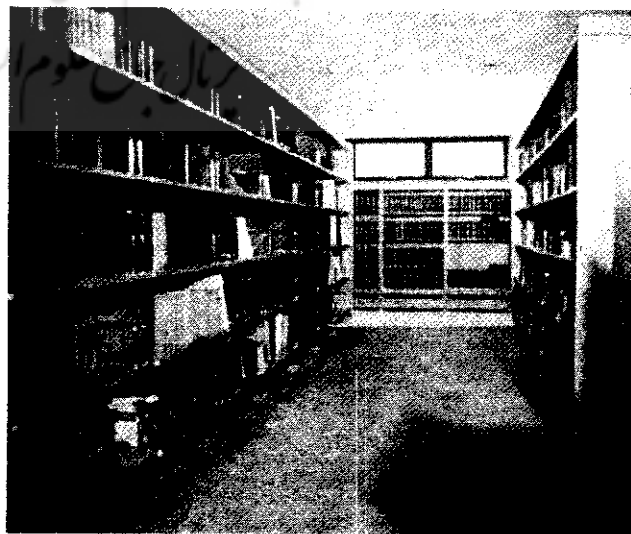
به جلسه‌ای گویند که در آن شخصیتی یا مقامی با خبرنگاران و نویسندگان مطبوعات یا نمایندگان خبرگزاریها گفتگو کند و به آنان اطلاعاتی درباره کار خود یا پاسخ به پرسشهای آنان بدهد.^{۳۰}

۶. کمیسیون

(فرانسوی Commission/انگلیسی: Commission)

۱-۶. کمیسیون در لغت

از لفظ لاتینی Commisio گرفته شده است.^{۳۱}

لفظ کنگره در معنی خاص «بیشتر در مواردی به کار رفته است که عده‌ای از سیاستمداران با اختیار تام گرد هم آمده و درباره مسئله بسیار مهم سیاسی از قبیل عقد قراردادهای بین‌المللی مثل خاتمه دادن به دوران جنگ و خونریزی و برقرار کردن صلح و همچنین تصویب قوانینی که بتواند حقوق بشر را تضمین کند، به گفتگو و تبادل نظر پرداخته‌اند».^{۳۵}

۳-۷. تفاوت کنفرانس و کنگره

«از نظر شرکت کنندگان در اجتماع یا موضوعات مورد بحث، به بعضی اجتماعات کنگره و برخی دیگر کنفرانس گفته می‌شود. غالب محققین حقوق بین‌المللی تفاوت این دو را در سطح اشخاص شرکت کننده یا در اهمیت موضوعات مورد بحث می‌دانند. به نظر بعضی، اگر اجتماع از رؤسای کشورها یا وزرا باشد یا در صورتی که موضوع، اهمیت بین‌المللی داشته باشد عنوان آن کنگره است و هرگاه از مقامات پایین‌تر یا برای موضوع کم اهمیت‌تری باشد کنفرانس است. به نظر بعضی دیگر، کنگره برای حل مسائل سیاسی است و کنفرانس برای وضع قواعد حقوقی. به نظر می‌رسد که در قرن حاضر توجهی به این تفکیک نمی‌شود».^{۳۵}

۲-۶. کمیسیون در اصطلاح

دارای معانی متعددی است:

۱. مأموریتی است که برای رسیدگی به امری یا اجرای وظیفه‌ای خاص به گروهی یا شخصی محول می‌شود؛
۲. در تجارت و امور بانکی، پولی است که یک مؤسسه یا شخص در برابر انجام کاری دریافت می‌کند: «حق کمیسیون» (= حق دلالی). کمیسیون، دلال، حق العمل کار، در اصطلاح عامیانه مردم فرانسه به خرید مواد غذایی نیز کمیسیون می‌گویند.
۳. به مجمعی اطلاق می‌شود که برای تحقیق و مطالعه درباره موضوعی تشکیل گردد؛ کمیسیون واژه سازی؛ کمیسیون برنامه و بودجه مجلس و...
۴. گروهی از نمایندگان چند کشور که از طرف سازمان ملل متحد مأمور رسیدگی به یکی از امور بین‌المللی می‌شوند.^{۳۲}

۳-۶. سوکمیسیون

«تجمع تعدادی از اعضای یک کمیسیون را که مأمور تحقیق یا اتخاذ تصمیم درباره امری می‌شوند، سوکمیسیون (Sous Commission) نامند».^{۳۳}

۷. کنگره (فرانسوی: Congrès / انگلیسی: Congress)

۱-۷. کنگره در لغت

«کنگره از کلمه لاتینی Congressus گرفته شده و در زبان فرانسوی و همچنین انگلیسی به معنی مجلس و مجمع است».

۲-۷. کنگره در اصطلاح

«به تجمعی اطلاق می‌شود که در آن افرادی گرد هم آیند و پیرامون موضوعی که مربوط به منافع عمومی و مسائل مشترک آنهاست تبادل نظر کنند و به بحث و گفتگو بپردازند. از این نظر تجمعی که برای طرح مسائل علمی و ادبی تشکیل می‌شود با جلساتی که جهت بررسی مطالب سیاسی و اجتماعی منعقد می‌گردد، تفاوتی ندارد و همه آنها کنگره نامیده می‌شود».^{۳۴} مانند: کنگره دانشگاهها؛ کنگره ریاضی؛ کنگره جهانی صلح.

۴-۷. کنگره در معنای مجلس نمایندگان و سنا

«مجمع دو مجلس (نمایندگان و سنا) را در بعضی از کشورها مخصوصاً ایالات متحده آمریکا کنگره می‌نامند».^{۳۶}

۸. کنوانسیون (فرانسوی: Convention / انگلیسی: Convention)

۱-۸. کنوانسیون در لغت یعنی «مجمع، آیین قراردادی»^{۳۷}

۲-۸. کنوانسیون در اصطلاح دارای معانی متعددی است:

- نام مجمع مهمی که بعد از مجلس قانونگذاری از طرف مردم فرانسه در ۲۱ سپتامبر ۱۷۹۲ تأسیس شد. کنوانسیون جمهوری فرانسه را اعلام داشت و حکم اعدام لوئی شانزدهم را تصویب کرد.

کنوانسیون در اصطلاح حقوق بین‌المللی به اسناد چند جانبه بین‌المللی اطلاق می‌شود که از نظر شکلی شبیه معاهده است. کنوانسیون معمولاً مسائلی از قبیل: ارتباطات، پستی، کنسولی، گمرکی و نظامی رادر بر می‌گیرد و مورد قبول تعداد زیادی از دول است؛ مانند کنوانسیونهای مربوط به جنگ و قواعد آن»^{۳۸}.

«نام مجلسی است که به فواصل غیر منظم برای تجدیدنظر در قانون اساسی و پیشنهاد آن به انتخاب کنندگان تشکیل می‌شود.

نام جلسه‌ای از رأی‌دهندگان یک حزب در یک شهر یا بخش و نمایندگان شهرستانهای یک ایالت که کاندیداهای حزبی برای انتخاب است تعیین کرده، برنامه‌ها و هدفهای و مقررات سازمان حزبی را وضع می‌نمایند»^{۳۹}.

«توضیح آنکه بر جلسات و مجامع بین‌المللی اطلاق کنوانسیون نمی‌شود و آن را کنفرانس اصطلاح می‌کنند»^{۴۰}.

۳-۸. کنوانسیون در معنای مصطلح امروزی

به موافقتنامه یا عهدنامه‌ای که معمولاً میان چند کشور نوشته و امضا می‌شود کنوانسیون (= آیین قراردادی؛ آیین نامه قرارداد) می‌گویند: کنوانسیون حقوق مؤلف»^{۴۱}.

۹. برابر نهاده‌های فارسی برای انواع گردهمایی‌ها

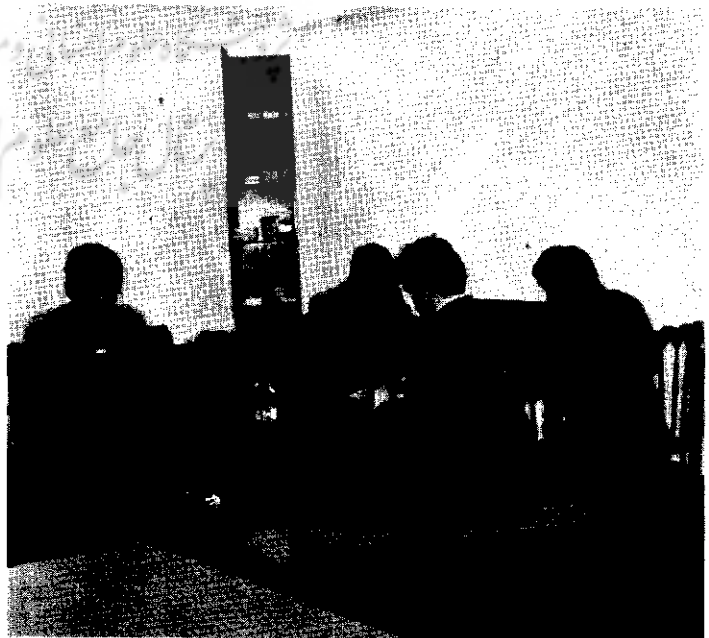
در زبان فارسی اصطلاحاتی نظیر: اتحادیه، اجلاس، انجمن، تجمع، جامعه، جلسه، گردهمایی، مباحثه گروهی، مجمع، مناظره، میزگرد، همایش، و غیره برای اطلاق به انواع تجمعات رایج است. اما هنوز نه تنها اصطلاحات مورد بحث بلکه برابر نهاده‌ها نیز در معنای مشخص و معین به کار نمی‌روند»^{۴۲}.

شایان ذکر است که حتی صاحب‌نظرانی استعمال اصطلاحاتی همچون همایش و گردهمایی را درست نمی‌دانند و معتقدند که از اصطلاحات تازه نباید معنای زنده استنباط شود»^{۴۳}.

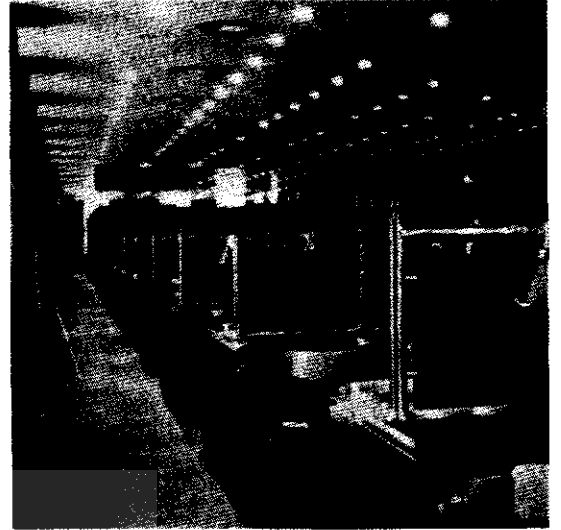
روزنامه جمهوری اسلامی در حاشیه برگزاری سمپوزیوم اسلام و مسیحیت ارتدوکس در تهران نسبت به استفاده از این اصطلاح در زبان فارسی اعتراض کرده و گزینش واژه‌های دقیق فارسی را یادآور شده بود»^{۴۴}.

۱۰. نتیجه و پیشنهاد

۱. اصطلاحات خارجی برای انواع تجمعات (با توجه به تعاریف و ویژگیهای آنها) در زبان فارسی بدرستی به کار نمی‌روند.

۵. همان: ۵۰۲.
۶. حسین عماد افشار: ۱۴۹.
۷. مهدی ماحوزی: ۵۰۲.
۸. همانجا.
۹. حسین عماد افشار: ۱۴۹.
۱۰. همان: ۱۴۹-۱۵۰.
۱۱. مهشید مشیری.
۱۲. حسین عماد افشار: ۱۵۰.
۱۳. صدری افشار.
۱۴. مهدی ماحوزی: ۵۰۲.
۱۵. حسین عماد افشار: ۱۵۰.
۱۶. همانجا.
۱۷. مهدی ماحوزی: ۵۰۲.
۱۸. صدری افشار.
۱۹. غلامرضا علی بابایی، فرهنگ علوم سیاسی (تهران: نشر ویس، ج دوم (۱۳۶۹): ۴۵۳.
۲۰. داریوش آشوری، دانشنامه سیاسی (تهران: انتشارات سهروردی و مروارید، ج اول (۱۳۶۲): ۲۳۸.
۲۱. غلامرضا علی بابایی: ۴۵۲-۴۵۳.
۲۲. مهشید مشیری.
۲۳. به نقل از مهدی ماحوزی (گفتگو و تبادل نظر).
۲۴. مهشید مشیری.
۲۵. داریوش آشوری: ۲۶۶.
۲۶. داریوش آشوری: ۲۳۹.
۲۷. حسین عماد افشار: ۱۴۶-۱۴۷.
۲۸. همان: ۱۴۷.
۲۹. غلامرضا علی بابایی: ۶۴۸.
۳۰. همان: ۱۴۷.
۳۱. همانجا؛
۳۲. حسین عماد افشار: ۱۵۰.
۳۳. همان: ۱۵۰-۱۵۱؛ صدری افشار؛ مهشید مشیری.
۳۴. حسین عماد افشار: ۱۵۱.
۳۵. همان: ۱۴۷.
۳۶. همانجا؛ سعید نفیسی. در مکتب استاد (تهران: مؤسسه مطبوعاتی عطایی، ج دوم (۱۳۴۴): ۱۳۰.
۳۷. همان: ۱۴۸.
۳۸. غلامرضا علی بابایی: ۶۷۰.
۳۹. حسین عماد افشار: ۱۴۸؛ سعید نفیسی، در مکتب استاد (تهران: مؤسسه مطبوعاتی عطایی، ج دوم (۱۳۴۴): ۱۳۰.
۴۰. صدری افشار.
۴۱. غلامرضا علی بابایی: ۶۷۱.
۴۲. بهاءالدین بازارگاد، مکتب‌های سیاسی و فرهنگ مختصر عقاید و مرام‌های سیاسی بترتیب حروف الفبا (تهران: اقبال، ج سوم، اسفند ۱۳۴۳): ۱۶۲.
۴۳. همانجا.
۴۴. صدری افشار.
۴۵. عباس حرری، مروری بر اطلاعات و اطلاع رسانی (تهران: نشر کتابخانه، ۱۳۷۲)، ص ۲۳۷.
۴۶. خسرو فرشیدورد، «واژه‌سازی و وضع و ترجمه اصطلاحات علمی و فنی» دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، ۱۱۳-۱۱۴، ۱۳۶۹: ۱۶۶-۱۶۷.
۴۷. «چرا سمپوزیوم»، جمهوری اسلامی، ۲۷ اردیبهشت ۱۳۷۳: ۲.

۲. برگزارکنندگان و متولیان این گونه تجمعات هنوز تعریف روشنی از اصطلاحات مرسوم ندارند.
 ۳. اهداف انواع گرد هماییها و تشکلهای برای برگزارکنندگان دقیقاً مشخص نیست، و هر از چندگاهی مقاصد دیگری سبب می‌شود که عنوان تجمع معمولی و کوچک را کنگره و سمینار بنامند.
 ۴. معادلهای فارسی برای انواع تجمعات ابهام معنایی دارند و تقریباً به صورت مترادف به کار می‌روند؛ بنابراین معنای خاص اصطلاحی نیافته‌اند.
- شایسته است در این زمینه صاحب نظران به بحث و تبادل نظر پردازند و اعضای محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی با وضع یا انتخاب معادلهای مناسب و تعریف آنها، حد و مرز هر یک از انواع تجمعات را تعیین نمایند.

یادداشتها:

۱. حسین عماد افشار، گزارش و نگارش در روابط عمومی (تهران: انتشارات دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، ۱۳۵۸): ۱۴۹.
۲. غلامحسین صدری افشار، فرهنگ زبان فارسی امروز (تهران: کلمه).
۳. غلام حسین عماد افشار: ۱۴۹؛ مهشید مشیری، نخستین فرهنگ الفبایی - قیاسی (تهران: سروش، ج دوم (۱۳۷۱).
۴. مهدی ماحوزی، گزارش نویسی و آئین نگارش (تهران: اساطیر، ج سوم (۱۳۶۸): ۵۰۲.